

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของไทยก่อนที่จะมีโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่อาศัยวัดเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชนทั้ง เด็กและผู้ใหญ่ จนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้โปรดให้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้น และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในยุคนั้นคือกรมศึกษาธิการ^๑ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) ต่อมาจึงมีการตกลงแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กระทรวงมหาดไทยรับเป็นผู้จัดการศึกษาเบื้องต้นให้แก่ประชาชนทั่วราชอาณาจักร^๒ แต่การจัดการศึกษาประชาชนในสมัยนั้นก็มีการจัดในรูปแบบของท้องถิ่นมากกว่ารัฐบาลจะเป็นผู้จัดทำเสียเอง การจัดตั้งโรงเรียนจะมีกรรมการศึกษาทุกตำบล ประกอบด้วยเจ้าอธิการวัดที่สำคัญในท้องถิ่น กำนันและแพทย์ประจำตำบล^๓ งบประมาณในการดำรงโรงเรียนก็เก็บจากประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเรียกว่า "เงินศึกษาพลี"^๔ ต่อมาเมื่อทางราชการมีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น ประชาชนก็เกิดความรู้สึกว่า การศึกษาเป็นเรื่องของ

^๑กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ๒๔๓๕ - ๒๕๐๗ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๗), หน้า ๕๑ - ๕๒.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๔ - ๑๔๕.

^๓ทองเคื่อน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : แผนกวิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๔๕.

^๔ม.ล.มานิจ ชุมสาย, ประวัติการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทย (พระนคร : กองการสัมพันธต่างประเทศ, ๒๔๕๘), หน้า ๖๒.

ทางราชการ ประชาชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง^๑ การศึกษากับชุมชนจึงเห็นห่างกันไป ทำให้ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนเท่าใดนัก

รัฐบาลทุกสมัยมีนโยบายที่จะเร่งรัดพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน แต่การเร่งรัดพัฒนาประเทศจะบรรลุผลสำเร็จด้วยดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับเหตุการณ์และปัจจัยหลายประการ แต่ประการสำคัญที่สุดก็คือการศึกษา เพราะการศึกษาระบบที่มีหน้าที่ในการพัฒนากำลังคนเพื่อพัฒนาประเทศชาติโดยตรง^๒ และในการพัฒนาประเทศนั้น รัฐบาลจะต้องมุ่งพัฒนาชนบทเป็นสำคัญ โดยให้การศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชนบท เพื่อให้เขาอยู่ดีกินดีและมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้น^๓ แหล่งที่จะให้การศึกษาแก่ประชาชนในชนบทได้ดีที่สุดก็คือโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานของทางราชการที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทมากที่สุด แต่การดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มิได้สัมพันธ์กับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โรงเรียนไม่ค่อยมีบทบาทในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการดำรงชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้นเท่าใดนัก และในเวลาเดียวกัน ประชาชนในชุมชนก็ยังไม่มีความรับผิดชอบอย่างแท้จริง ในอันที่จะดำรงโรงเรียนให้มั่นคงสมกับเป็นสถาบันของชุมชน^๔ และไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีน้อย

^๑สนั่น อินทรประเสริฐ, คู่มือโรงเรียนชุมชน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๕), หน้า ๖๑.

^๒วีรยุทธ วิเชียรโชติ, "การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ," อาจารย์สาร ๖ (กรกฎาคม ๒๕๑๕) : ๕๓.

^๓ภิญโญ สาร, หลักบริการการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ - วัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๔๓๗ - ๔๓๘.

^๔ประทีป สยามชัย, "แนวการจัดโรงเรียนชุมชน," ประชาศึกษา ๓ (ตุลาคม ๒๕๑๖) : ๑๔๕ - ๑๖๓.

เพราะประชาชนทั่วไปเกิดความรู้สึกว่าการศึกษาเป็นเรื่องของทางราชการ * ดังกล่าว
มาแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลจึงได้จัดให้มีโครงการปรับปรุงโรงเรียน
ประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชนขึ้นมา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ทดลองดำเนินการ
เป็นครั้งแรกในเขตการศึกษา ๒ และเขตการศึกษา ๑๐ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๔
และได้มีการดำเนินการตามโครงการอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นต้นมา มี
การเปิดโรงเรียนชุมชนเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี แม้จะมีการโอนการศึกษาประชาบาลมา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ในปี
พ.ศ. ๒๕๒๔ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติก็ได้ดำเนินการตาม
โครงการนี้ต่อมา โดยอนุมัติให้เปิดโรงเรียนชุมชนเพิ่มขึ้นอีกเป็นอำเภอและกิ่งอำเภอละ
๒ โรงเรียนทั่วประเทศ ๒

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชน

การจัดโรงเรียนชุมชนมีรากฐานมาจากแนวความคิดของนักการศึกษายุคใหม่
ที่พยายามกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางในการจัดการศึกษา จากระบบเก่าซึ่ง
ยึดเอาเนื้อหาในวิชาเป็นศูนย์กลาง (Subject - Matter Center) หรือยึดเอา
เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Center) ของการเรียนการสอน มาเป็นการยึดเอาชุมชน
เป็นศูนย์กลาง (Community Center) ของการจัดการศึกษา นักการศึกษาคนสำคัญที่
พยายามเสนอแนวคิดนี้ได้แก่ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) เปสตาลอซซี
(Johann Henrich Pestalozzi) และสเปนเซอร์ (Herbert Spencer) ซึ่งบุคคล

* เติม จันทชุม, แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนในประเทศไทย (ชลบุรี :
วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน, ๒๕๑๓), หน้า ๗ (อักษำเนา).

๒ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, "ข้อมูลประกอบการบรรยาย
พิเศษโครงการอบรมครูใหญ่โรงเรียนชุมชน," ๒๕๒๔, หน้า ๑ (อักษำเนา).

เหล่านี้ได้กล่าวไว้ในเรื่องของสังคมและกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การจัดการศึกษาให้สัมพันธ์กับชีวิตในสังคม และปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น^๑ ซึ่งตรงกับปรัชญาการศึกษาแผนใหม่ของควีอี (John Dewey) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษานั้นจะต้องยึดเอาชีวิตในชุมชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน^๒

सनััน อินทรประเสริฐ^๓ และพะนอม แก้วกำเนิค ได้กล่าวถึงแนวคิดอันเป็นปรัชญาพื้นฐานในการจัดโรงเรียนชุมชน สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้คือ

๑. การศึกษาที่แท้จริงควรเป็นการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ โดยให้บทเรียนแต่ละบทมีผลต่อผู้เรียน และต่อสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่

๒. ผลที่ได้จากการศึกษานั้น อยู่ที่ผู้เรียนได้นำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นหลักสูตรและเนื้อหาวิชาจึงเป็นเรื่องของชุมชน ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและนำแหล่งวิชาในชุมชนมาใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาย่างเต็มที่

๓. โรงเรียน ครูและวัสดุต่าง ๆ ในโรงเรียน เป็นทรัพยากรที่มีค่ามาก การจัดเป็นโรงเรียนชุมชนจะทำให้สามารถใช้ทรัพยากรเหล่านี้ได้อย่างคุ้มค่า

๔. ความเชื่อที่ว่า ปัจจุบันความรู้ต่าง ๆ มีหลายแขนงและกว้างขวาง ยากที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะมีความรู้ความสามารถทุกอย่าง การสอนในโรงเรียนจึงต้องอาศัยชุมชน

^๑สนธิ สุวรรณทัต, เนย วงศ์อุทุมและเจริญ โภคผล, หลักและแนวค่านึนการของโรงเรียนชุมชน (อุบลราชธานี : สำนักงานศึกษาธิการภาค ๑๐, ๒๕๐๕), หน้า ๑๐๕.

^๒กมล ประสิทธิสาและคนอื่น ๆ, โรงเรียนชุมชน (พระนคร : โรงพิมพ์สามมิตรการพิมพ์, ๒๕๑๒), หน้า ๑๐๕.

^๓सनััน อินทรประเสริฐ, คู่มือโรงเรียนชุมชน, หน้า ๕๕ - ๕๖.

๕. การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จะต้องพัฒนาทั้ง เด็กในโรงเรียนและประชาชน ในท้องถิ่น โรงเรียนจึงเป็นแหล่งวิชาที่จะช่วยในด้านนี้

๖. การที่คนจะแก้ปัญหาในชีวิตของตนได้ จะต้องมีความเข้าใจในปัญหานั้นๆ ซึ่งตรงกับหลักการของ โรงเรียนชุมชนที่ฝึกให้คนรู้จักแก้ปัญหาในท้องถิ่นของตนได้

๗. โรงเรียนควรเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเป็นแหล่งรวมกิจกรรมต่างๆ เป็นสถานที่เผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ เป็นผู้นำของชุมชน และให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน *

นำทรัพย์สิน จันทน์หอม ๒ ไก่กล่าวถึงแนวคิดในการจัดโรงเรียนชุมชน ซึ่ง ถือเป็นปรัชญาของโรงเรียนชุมชนทั่วไป พอสรุปได้ดังนี้

๑. บุคคลแต่ละคนมีความสำคัญ จึงจะต้องได้รับการเคารพนับถือในฐานะ เป็นมนุษย์คนหนึ่ง

๒. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิที่จะต้องเจริญก้าวหน้าไปตามความสามารถและความ สนใจเฉพาะตน

๓. ซึ่คจำกัดของสิทธิและเสรีภาพของแต่ละบุคคลเป็นไปตามที่หมู่คณะกำหนด

๔. ทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อการแสดงพฤติกรรมและสิทธิของตน

๕. หมู่คณะเป็นผู้พิจารณาสิทธิและสวัสดิภาพของแต่ละบุคคล และในขณะที่ เกี่ยวกัน แต่ละคนก็พิจารณาให้กับหมู่คณะ

๖. แต่ละบุคคลต้องมีส่วนในการตัดสินใจและรับผิดชอบในฐานะที่เป็นสมาชิก ของสังคม

*พะยอม แก้วกำเนิด, "หลักการของโรงเรียนชุมชน," วิทยาสาร ๕ (สิงหาคม ๒๕๐๑) : ๑๓ - ๑๖ ; ๕ (สิงหาคม ๒๕๐๑) : ๔๕ - ๔๖ ; ๕ (กันยายน ๒๕๐๑) : ๔๖ - ๔๘.

๒ นำทรัพย์สิน จันทน์หอม, "แนวคิดของโรงเรียนชุมชน," มิตรครู ๒๐ (ตุลาคม ๒๕๑๔) : ๑๖ - ๑๗, ๓๖.

๗. การแก้ปัญหาต้องอาศัยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ และใช้วิธีการแห่งปัญญา

(Intellectual Method)

๘. แต่ละบุคคลควรยอมรับทางแห่งระบอบประชาธิปไตยที่ชักนำไปสู่งานของ
หมู่คณะ แต่การดำเนินงานแบบเครื่องจักร ไม่ใช่วิธีการแบบประชาธิปไตย

จึงพอที่จะสรุปได้ว่า แนวคิดของโรงเรียนชุมชนนั้น ถือหลักการจัดโรงเรียน
แบบประชาธิปไตย โดยการจัดการเรียนการสอนเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมมาก
กว่าประโยชน์ส่วนบุคคล การเรียนการสอนก็ทำพร้อม ๆ กันไปทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดย
เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของชีวิตมากกว่าการเลียนแบบหรือการกระทำซ้ำ ๆ
โดยไม่มีความหมาย กิจกรรมของโรงเรียนมิได้จำกัดวงอยู่เฉพาะภายในบริเวณโรงเรียน
เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับชีวิตทุกอย่างในชุมชนนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำมา
หากิน การใช้เวลาว่างหรือแม้แต่ชีวิตความเป็นอยู่ภายในบ้าน *

ถึงแม้ว่าโครงการปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชนจะได้ผล
ดีในระยะเริ่มแรก ถึงกับมีการขยายโครงการเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ แต่การดำเนินงาน
ของโรงเรียนชุมชนส่วนใหญ่ก็ประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ก็จึงเห็น
ได้จาก สรุปผลการสำรวจการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนทั่วประเทศ ในรายงาน
การติดตามและประเมินผลโรงเรียนชุมชน ปี ๒๕๑๕ ของสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ^๒ และงานวิจัยของบุคคลอื่น ๆ อีก อาทิเช่น

* Philippine Association of School Superintendents,
Education in Rural Area for Better Learning (Manila : Bookman
Inc., 1951), P.5.

^๒ กระทรวงมหาดไทย, สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น, "รายงานการติดตาม
และประเมินผลโรงเรียนชุมชน ปี ๒๕๑๕," ๒๕๑๕, หน้า ๒๕ - ๓๐ (อักษรสำนวน).

ทองศักดิ์ คุ้มไชน้ำ,^๑ ปรีชา นิพนธ์พิทยา^๒ หรือสำนักงานศึกษาธิการเขต ๑๒^๓ เป็นต้น ซึ่งได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนไว้หลายประการ พอสรุปได้ดังนี้คือ ขาดงบประมาณ, ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน, อาคารเรียนและอาคารประกอบยังไม่เพียงพอ, ขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน, ขาดความร่วมมือจากประชาชน, ขาดการประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ, ขาดความสัมพันธ์กับชุมชน, หลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ฯลฯ

โรงเรียนชุมชนที่สามารถดำเนินงานได้ผลตามโครงการจริง ๆ นั้นมีอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่การจัดโรงเรียนชุมชนที่ผ่านมายังไม่ได้เป็นโรงเรียนชุมชนตามหลักการอย่างแท้จริง หากเป็นแต่เพียงโรงเรียนประถมศึกษาที่มีห้องสมุดและชั้นหนังสือของผู้ใหญ่เพิ่มขึ้นเท่านั้น^๔ หรือเป็นโรงเรียนประถมศึกษาธรรมดาที่ต่างกับโรงเรียนประถม

^๑ทองศักดิ์ คุ้มไชน้ำ, "กิจกรรมและปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๕), หน้า ๔๕.

^๒ปรีชา นิพนธ์พิทยา, "การดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา ๑" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๕๗.

^๓สำนักงานศึกษาธิการเขต ๑๒, "รายงานการวิจัยสภาพและปัญหาของโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา ๑๒" (ฉะเชิงเทรา : สำนักงานศึกษาธิการเขต ๑๒, ๒๕๑๕), หน้า ๔๕ - ๖๓ (อักษรสำเนา).

^๔นิโคลัส เบนเนท, "โรงเรียนชุมชน : สถาบันเพื่อการพัฒนาชนบท; ใน แนวความคิดใหม่ทางการศึกษา แปลโดย วิทยากร เชิญภูด (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โพธิ์สามต้นการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๖๗.

ศึกษาทั่ว ๆ ไปเพียงคำว่าชุมชนเท่านั้นเอง * และในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ก็มีได้มีโครงการโรงเรียนชุมชนไว้โดยเฉพาะ เพราะคณะกรรมการที่ ทำเนิการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ เห็นว่า การดำเนินงานตาม โครงการของโรงเรียนชุมชนไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงไม่ควรให้ขยายงาน แต่ให้ทำต่อ ไปเฉพาะโรงเรียนที่ทำอยู่แล้วเท่านั้น ๒

อภิชัย พันธเสน ^๓ ได้ศึกษาพบว่า โรงเรียนชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้นมีปัญหาเกือบทุกแห่ง เนื่องจากชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่นั้นมีสภาพยากจน เป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนจึงไม่สามารถจัดการอะไรได้คืบคัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการ วิจัยของเจริญ โภคผล ^๔ ที่พบว่า ประชาชนส่วนมากยากจนจึงทำให้ขาดความสนใจ ในการศึกษา และของทองศักดิ์ ^๕ คุ่มไข่น้ำ ^๕ ที่สรุปได้ว่า การดำเนินงานของ โรงเรียนชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักการ

^๑สำนักงานศึกษาธิการเขต ๑๒, "รายงานการวิจัยสภาพและปัญหาของโรงเรียน ชุมชนในเขตการศึกษา ๑๒," หน้า ๑.

^๒สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, "ข้อมูลประกอบการบรรยาย พิเศษโครงการอบรมครูใหญ่โรงเรียนชุมชน," หน้า ๖.

^๓อภิชัย พันธเสน, "การระดมเลือกสรรทรัพยากรเพื่อโรงเรียนชุมชน," เศรษฐศาสตร์การศึกษา : การศึกษาปฏิรูปหรือปฏิวัติ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ควางมถล, ๒๕๑๔), หน้า ๓๖๒ .

^๔เจริญ โภคผล, "การสำรวจวิธีการดำเนินงานตามโครงการปรับปรุงโรงเรียน ประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชนของภาคการศึกษา ๑๐" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, ๒๕๑๔), หน้า ๔.

^๕ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, "กิจกรรมและปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," หน้าบทคัดย่อ.

และแนวดำเนินการเท่าที่ควร

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งอยู่ในเขตการศึกษา ๑๐ และมีโครงการทดลองโรงเรียนชุมชนเป็นแห่งแรกในประเทศไทย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔^๑ เพื่อเปรียบเทียบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี สอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนชุมชนตามที่กำหนดไว้เพียงใด อันจะเป็นแนวทางสำหรับเสนอแนะผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปรับปรุงโรงเรียนชุมชนให้ได้ผลดีตามจุดหมายของโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสอดคล้องของการดำเนินงานโรงเรียนชุมชนในจังหวัดอุบล -
ราชธานีกับหลักการและวัตถุประสงค์ของ โรงเรียนชุมชน

สมมุติฐานของการวิจัย

การดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีไม่สอดคล้องกับ
หลักการและวัตถุประสงค์ของ โรงเรียนชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่อยู่ในโครงการปรับปรุงโรง
เรียนประถมศึกษาให้เป็นโรงเรียนชุมชนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติเท่านั้น โดยศึกษาทุกโรงเรียน

^๑เจริญ โภคผล, "การสำรวจวิธีการดำเนินงานตามโครงการปรับปรุง
โรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชนของภาคการศึกษา ๑๐"; หน้า ๔.

สภาพการดำเนินงานที่จะศึกษานั้น มุ่งศึกษาตามหลักการและวัตถุประสงค์
ของโรงเรียนชุมชน ซึ่งสามารถจะแยกออกได้เป็น ๔ หมวดคือ

๑. การปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน
๒. การให้การศึกษาและบริการแก่ชุมชน
๓. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือโรงเรียน
๔. การปลูกฝังประชาธิปไตยขึ้นพื้นฐานแก่ชุมชน

ขอทกลงเบื้องต้น

เนื่องจากครูใหญ่เป็นกรรมการและเลขานุการของโรงเรียนโดยตำแหน่งควาย
การวิจัยครั้งนี้ถือว่า ครูใหญ่ตอบในฐานะผู้บริหาร ไม่ได้ตอบในฐานะกรรมการโรงเรียน
ชุมชน

คำจำกัดความ

โรงเรียนชุมชน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ ที่อยู่ในโครงการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็น
โรงเรียนชุมชน หรือ โรงเรียนเพื่อประชาชนทุกเพศทุกวัย ซึ่งมีผู้มุ่งสอนเด็กใน
วัยเรียนเท่านั้น แต่ยังคงสอนรวมถึงผู้ใหญ่และยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับบริการ
ทางการศึกษา และใช้บริการต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนมีอยู่อีกด้วย เพราะถือว่าชุมชน
มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการ
ของชุมชน โดยโรงเรียนพยายามนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด ในการ
ดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนนั้น ใช้วิธีการตามระบอบประชาธิปไตย^๑

^๑มงคล ศรีไพรวรรณ, สนัน อินทรประเสริฐและนำทรัพย์ จันทน์หอม,
คู่มือบริหารโรงเรียนชุมชน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๔๕-๑๕๐.

ไปนี้

การดำเนินงาน หมายถึง การจัดกิจกรรมของโรงเรียนชุมชนในคำนำ

๑. การปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน
๒. การให้การศึกษาและบริการแก่ชุมชน
๓. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือโรงเรียน
๔. การปลูกฝังประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานแก่ชุมชน

กรรมการโรงเรียนชุมชน หมายถึง บุคคลที่ประชาชนคัดเลือกเพื่อเป็น
ตัวแทนในการสนับสนุนช่วยเหลือในการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชน และทางโรงเรียนชุมชนพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมแล้วเสนอชื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง แต่ละโรงเรียนมีจำนวน ๕ - ๕ คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี ๑

หลักการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนชุมชน หมายถึง หลักการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนชุมชน ตามที่กำหนดไว้ในโครงการปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และที่คนใดจากเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาวิเคราะห์เพื่อรวบรวมหลักการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนชุมชน โดยศึกษาโครงการปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนชุมชน สัมภาษณ์ครูใหญ่โรงเรียนชุมชน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องโรงเรียนชุมชน

มงคล ศรีไพรวรรณ, สนั่น อินทรประเสริฐและนำทรัพย์ จันทน์หอม,
คู่มือบริหารโรงเรียนชุมชน, หน้า ๑๕๗.

๒. ที่ความหลักการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนชุมชนให้เป็นวิธีดำเนินงานของโรงเรียนชุมชน ซึ่งสามารถจัดได้เป็น ๔ หมวดใหญ่ ๆ ที่ครอบคลุมหลักการและวัตถุประสงค์ทั่วไปของโรงเรียนชุมชน ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน การให้การศึกษาและบริการแก่ชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือโรงเรียน และการปลูกฝังประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานแก่ชุมชน

๓. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ ๒ มาสร้างเป็นแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ๓ ส่วนคือ

ส่วนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ ๒ การดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเป็น ๔ หมวด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

๔. นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ๗ ท่าน ทรวจพิจารณาความครอบคลุมของเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับชั่วคราว

๕. นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๕ คน ครูจำนวน ๑๐ คน และกรรมการโรงเรียนชุมชน จำนวน ๒ คน ในจังหวัดเพชรบุรี แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์

๖. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นบุคลากรของโรงเรียนชุมชนทั้งหมดในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๓๕ โรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากบุคคล ๓ กลุ่มคือ ผู้บริหารโรงเรียน ๓๕ คน ครู ๓๕ คน และกรรมการโรงเรียนชุมชน ๓๕ คน รวมเป็นตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น จำนวน ๒๓๕ คน

๗. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่

และร้อยละ ส่วนการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเปรียบเทียบความสอดคล้องของการดำเนินงานกับ หลักการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนชุมชน และความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะทั่วไป วิเคราะห์โดยการสรุปเป็นข้อ ๆ แยกเป็นหมวด ๆ ไป

๘. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ เสนอผลการวิจัยในรูป ตารางและความเรียง

ประโยชน์ของการวิจัย

๑. เป็นแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในจังหวัดอุบล - ราชธานี ให้สอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนชุมชน
๒. เป็นแนวทางสำหรับเสนอแนะทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะปรับปรุงหรือ แก้ไขโครงการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป.